

Antract

Termenul *antract*, de origine franceză (etim. fr. *antract*) denumește intervalul dintre acte, perioada de timp dintre lăsarea cortinei, atunci când piesa nu s-a terminat, și ridicarea ei. Definiția aceasta de dicționar are avantajul de a fi extrem de simplă, dar eludează de fapt conținutul termenului. Pentru că pe cât de simplu este a spune cât durează antractul, pe atât de dificil este a pomeni, măcar în trecere, toate formele de spectacol care pot umple pauza dintre două acte. Ne vom referi mai întâi la termenii sinonimi antractului, care par a fi cei mai depărtați de înțelesul actual al termenului și care totuși sînt legați de formele sale primare: fr. *entremets*, sp. *sainete* cu corespondențe, it. *sainetta*, germ. *Sainete*. Sfera de referință a acestor termeni privește arta culinară. Sp. *sainete* înseamnă: sos, grăsimi, delicatose, duh, spirit, poantă, scenetă, farsă. Fr. *entremets*, cu etim. latin *intermedium*, dă unele indicații asupra deplasărilor semantice: prin *intermedium* se înțelegeau pauzele în convorbire sau chiar în mîncare în timpul *festinelor*, pauze în care se serveau mîncăruri ușoare, aperitive, picante etc. Asocierea termenilor nu era deplăsată, dacă ne gândim că nici banchetul, festinul, simpozionul nu primeau doar cele trupești. Pe lângă *entremets*, lat. *intermedium* mai subzista în limba franceză și în cuvîntul *intermède*, înțeles ca specie de divertisment, de reprezentație între actele unei piese de teatru sau între părțile unui spectacol. Alături de englezescul *interlude* (lat. *interludium*), intermediul este legat de o altă fază, cea a teatrului religios medieval. Un sens al engl. *interlude* este, pe lângă cel propriu-zis de *antract* (pauză) și pe lângă cel din muzică, cel de reprezentație dramatică sau mimică, avînd loc de obicei între lungile acte ale *misterelor* și ale *moralităților* medievale. Originea *interludiului* muzical este legată tot de aceste forme ale teatrului religios medieval, pentru că *interludiul muzical* se referea inițial numai la piesele instrumentale executate între versetele unui psalm sau imn, ori în intervalele serviciului bisericesc. În italiană, alături de forma *intermezzo*, mai tîrzie, în cinquecento exista așa-numitul *intermedio*, cu caracter mitologic-pastoral, cu finalitate hedonistă și decorativă.

Reiese din această scurtă incursiune că pauza între jocuri era cel mai adesea deviată de la tonalitatea generală a spectacolului, aducea o schimbare de umoare pentru specta-

tor, era o schimbare de registru. Distragerea putea fi realizată și prin menținerea tonului general al spectacolului, dar cu schimbarea felului de expunere a acțiunii (recitative, cîntări etc.). Mențiuni despre intermediul legat de procesiuni găsim și în ce privește terenul românesc. În *Codex Baudinus* (1646) este descrisă o procesiune la curtea lui Vasile Lupu, în care copiii, în cursul unor scene alegorice, recitau și cîntau românește și latinește. Interesant de amintit este că una dintre primele, dacă nu chiar prima traducere românească din dramaturgia universală, relevată de Al. Elian, cea a lui Dosoftei, după *G. Chortatzis-Esophili* (1637), selectează din drama scriitorului cretan *Prologul morții*, atât de apropiat de versurile care circulau în folclorul manuscris românesc și care își au desigur originea în moralitățile medievale.

Începînd cu secolul al XVII-lea, caracterul de divertisment al formelor spectacolului din antract devine predominant. Aceasta coincide cu marea înflorire a comediei. Le ilustrază în Italia Carlo Goldoni, cu *intermezzo*-urile sale, scrise între 1728—1730. La francezi, Molière prevede intermediu muzicale pentru piesele sale (*Bolnavul închipuit*, *Burghezul gentilom*). În Spania, *los entremeses* au cultivatori iluștri (Calderon de la Barca, Cervantes) și devin aproape un gen de sine stătător.

Spectacolele dintre acte aveau, dincolo de maniera de a diversifica gama de simțămînte a spectatorului, și un rol practic, pentru că trebuiau să ocupe timpul necesar schimbării decorurilor. În structura multor piese se vede coincidența dintre schimbarea locului de desfășurare a acțiunii și apariția cîte unui cîntec comic care trebuia să fie spus în fața cortinei.

Spectacolul modern uzează de multe ori de suprimarea pauzei dintre acte. Se reușește astfel, în unele cazuri, menținerea unui crescendo fără sincope al conflictului dramatic. Nu orice piesă poate însă rezista la un astfel de tratament. Și, mai ales, nu orice spectator. Altă cale, mai obștească, de umplere a antractului constă în organizarea de expoziții de artă plastică, fotografii, caricaturi etc., pe care spectatorii le pot viziona în pauze în holurile teatrelor. Rareori ele au însă o legătură organică cu spectacolul propriu-zis. Un regizor ambiționat de ideea neosincretismului ar putea să organizeze spectacolul luînd în posesie deplină locul de desfășurare a acestuia și acționînd asupra timpului antractului într-un fel care să nu țină seama doar de entitatea spectacolului, ci și de *intregul* reacțiilor spectatorului față de spectacol.

M. Moraru